

OBSAH

Úvod	7
Seznam zkratek	9

ČÁST I

Text občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.	11
--	----

ČÁST II

Judikatura	21
1. Obecná ustanovení	23
2. Ručení	41
3. Finanční záruka	94
4. Zajišťovací převod práva	116
5. Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů	150
6. Smluvní pokuta	153
7. Uznání dluhu	239

ČÁST III

Přílohy	281
Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb.	283
Občanský zákoník z roku 1964	291
Obchodní zákoník z roku 1991	294
Obecný zákoník občanský	299

8. Osobní omezení ručitélského závazku

Ustanovení § 303 a násl. obch. zák. nezakazují omezit ručitélský závazek pouze na jednoho věřitele; není v rozporu s touto úpravou, ani ji neobchází (§ 39 obč. zák.), je-li ručitélský závazek omezen právě jen na dobu, po kterou je věřitelem původní věřitel.

NS 29 Odo 667/2001, R 61/2003, ASPI ID: JUD23363CZ

Z odůvodnění:

Dovolací soud vychází z nesporných zjištění, učiněných soudy prvního stupně a odvolacím, že v návaznosti na článek 7 a 8 smlouvy č. 1167/98, uzavřené dne 30. 7. 1999 mezi KB v P., s. p. ú., na straně jedné a klientem K + KBG, spol. s r. o., na straně druhé učinil žalovaný 2) ve smyslu ustanovení § 303 a násl. obch. zák. ručitélské prohlášení ze dne 25. 8. 1998, jímž prohlásil KB v P., s. p. ú., jako věřiteli, že uspokojí pohledávku, kterou banka má za dlužníkem – žalovaným 1).

V posledním odstavci článku IV. předmětného ručitélského prohlášení se *expressis verbis* zakotvuje, že „Ručitel se zavazuje zajišťovat závazek dlužníka po dobu, po kterou bude věřitelem KB v P., s. p. ú.“. Tato dikce zcela jednoznačně limituje časově a věcně závazek věřitele pouze na vztah z ručitélského závazku, jehož věřitelem je uvedená banka, a jen na dobu, po kterou bude věřitelem z ručitélského závazku tato banka. Gramatickým a logickým výkladem za použití výkladových pravidel projevu vůle, obsažených v ustanovení § 266 obch. zák., nic jiného dovodit nelze.

Taková smluvní úprava zajištění závazku ručením není podle ustanovení § 303 a násl. obch. zák. vyloučena. Ručení je v citovaných ustanoveních obchodního zákoníku upraveno jako institut komplexně a pro obchodní závazkový vztah založený ručením podle citovaných ustanovení nelze použít ustanovení § 546 a násl. obč. zák. o ručení. Jestliže tato úprava nezakazuje omezit ručitélský závazek pouze na jednoho věřitele, není v rozporu s touto zákonnou úpravou, ani ji neobchází (ustanovení § 39 obč. zák.), je-li ručitélský závazek omezen právě jen na dobu, po kterou bude, resp. byla věřitelem banka.

Právní argumentace dovolatele analogickou úpravou bankovní záruky v ustanovení § 321 odst. 1 obch. zák. tu není namístě, bankovní záruka je specifickým druhem ručení v obchodních závazkových vztazích podle režimu ustanovení § 313 a násl. obch. zák. Taktéž konstrukci jakéhosi zvláštního závazkového vztahu, který měl podle dovolatele v daném případě vzniknout na základě doručení výzvy banky věřiteli, nelze akceptovat, protože nemá oporu v žádném zákonném ani smluvním ustanovení.

Nelze se ztotožnit ani s námitkou dovolatele, že smluvní ustanovení bodu IV posledního odstavce ručitélského prohlášení je nedovolenou rozvazovací podmínkou.

Jednak se nejedná o rozvazovací podmínku, když formulace tohoto ustanovení tomu nenavědčuje, jednak nelze ani dovodit nedovolenost takové smluvní úpravy, jak již bylo uvedeno shora. Smluvní ustanovení neodporuje kogentnímu ustanovení § 311 odst. 1 obch. zák. o zániku ručení zánikem závazku, který ručení zajišťuje, neboť toto ustanovení, které (bez možnosti odchylné úpravy ve smlouvě) zánik ručení spojuje se zánikem zajišťovaného závazku, současně nevylučuje jiný způsob zániku ručení. Je namístě připomenout, že umožňuje-li zákon zajištění pouze části závazku ručením (ustanovení § 307 odst. 2 obch. zák.), nelze ani zánik ručení, jehož trvání je vázáno jen na dosavadního věřitele, způsobený postoupením pohledávky dlužníka na dalšího věřitele, považovat za nedovolený. Není tedy možno ani přisvědčit námitce dovolatele, že by se v daném případě jednalo o obcházení úpravy postoupení pohledávky v ustanovení § 524 odst. 1 obč. zák.

Právní závěr odvolacího soudu, že v posuzovaném případě zanikl ručitelský závazek žalovaného 2) v důsledku postoupení pohledávky dlužníka z banky na žalobce, je proto správný a dovolací soud dovolání jako nedůvodné zamítl (ustanovení § 243b odst. 1, věta před středníkem, o. s. ř.).

9. Informovanost ručitele

Na platnost ručitelského závazku nemá vliv ta okolnost, že dlužníkovi byla vyplacena jen část půjčky a její druhá část byla použita ke krytí dosud neuhrazené předchozí půjčky, i když tato okolnost nebyla ručiteli známa.

Je věcí ručitele, aby si opatřil informace o tom, jaké povinnosti mu vyplynou z ručitelského závazku. Věřiteli v tomto směru žádná poučovací povinnost zákonem uložena není.

NS 1 Cz 59/71, R 8/1972, ASPI ID: JUD1300CZ

Z odůvodnění:

Své rozhodnutí odůvodnil soud druhého stupně ustanovením § 39 obč. zák., když dospěl k závěru, že právní úkon, z něhož žalobce vyvozuje nárok proti třetímu žalovanému, je neplatný, neboť se přičií zájmům společnosti. Smluvní ujednání, sloužící k poskytování výjimečných výhod určitým občanům, při nichž smluvní riziko organizace poskytující půjčku je kryto vznikem závazku neinformovaných ručitelů, není podle názoru soudu druhého stupně společensky žádoucí a je z hlediska ustanovení § 39 obč. zák. neplatné.

Pro takový závěr však není dostatečného podkladu ani v ustanovení § 341 a násl. obč. zák., ani v ustanoveních § 32 a násl. vyhlášky č. 47/1964 Sb. Podle ustanovení § 341 obč. zák. vzniká občanovi uzavřením smlouvy o půjčce právo, aby mu organizace poskytla peněžitou půjčku pro účel, jemuž má půjčka sloužit. Pokud by půjčky bylo užito bez souhlasu organizace na jiný než smluvní účel, dává ustanovení § 344 obč. zák. organizaci právo požadovat na občanovi splacení půjčky před uplynutím dohodnuté lhůty. Z těchto ustanovení nevyplývá, že by žalující strana

nebyla oprávněna poskytnout žalovanému Š. nebo kterémukoliv jinému občanovi půjčku i v takové výši, jako tomu bylo v daném případě. Jestliže interními pokyny nebo předpisy pro pobočky České státní spořitelny (pokud ovšem nemají povahu obecně závazných předpisů) je omezováno poskytnutí půjček, i pokud jde o jejich výši, neznamená to ještě, že by smlouva o půjčce vyšší částky, než tyto pokyny nebo předpisy připouštějí, byla v rozporu se zákonem. Takové pokyny a předpisy jsou jen instrukcí pro pracovníky poboček České státní spořitelny o tom, v jakém rozsahu mají být smlouvy o půjčce s občany uzavírány, aby tato činnost státní spořitelny byla v souladu s účelem nevytvářet kupní sílu, která by nebyla kryta zásobami zboží na trhu. Nelze tedy souhlasit s názorem, ke kterému dospěl soud druhého stupně, že smlouva o půjčce, která svou výší přesahuje výši půjček, jež lze občanům poskytnout podle interních pokynů a předpisů pro pobočky České státní spořitelny, je z tohoto důvodu neplatná ve smyslu ustanovení § 39 obč. zák.

Rozsudek soudu druhého stupně vyslovuje také neurčitý závěr, že na straně třetího žalovaného lze předpokládat omyl, který by mohl být důvodem k odstoupení od smlouvy, spočívající v tom, že žalovaný Ing. Š. údajně nevěděl, že žalovaný Š. neobdrží vyplacenou celou půjčku. Ani s tímto závěrem nelze souhlasit. Žalovaný ve své výpovědi, slyšen jako účastník řízení, uvedl, že byl požádán prostřednictvím druhého žalovaného J. M., aby převzal ručitelský závazek, pokud jde o půjčku žalovaného J. Š. ve výši 80 000 Kčs. Nebylo prokázáno, že by nebyly splněny náležitosti vzniku ručitelského závazku tak, jak je vyžaduje ustanovení § 52 obč. zák. Zákon ani v tomto, ani v jiných ustanoveních nevyžaduje, aby organizace nebo věřitel poskytující půjčku podrobně informovali ručitele, jakým způsobem půjčka bude proplacena nebo jakým jiným způsobem s ní bude disponováno; věřiteli je uložena jediné povinnost informovat ručitele na jeho žádost o výši pohledávky (§ 53 obč. zák.). Ze žádného zákonného ustanovení nelze dovést závěr, že by na platnost ručitelského závazku mohla mít vliv ta okolnost, že dlužníkovi byla vyplacena jen část půjčky a její druhá část byla použita ke krytí dosud neuhrazené předchozí půjčky. Závazek ručitele je ustanovením § 52 obč. zák. přesně vymezen a týká se ručení za zaplacení konkrétní pohledávky. Je věcí ručitele, aby si opatřil informace o tom, jaké povinnosti mu z ručitelského závazku vyplynou a zda tento závazek přináší pro něj riziko. Věřiteli v tomto směru žádná poučovací povinnost zákonem uložena není.

10. Omyl ručitele

Pro právní vztah mezi věřitelem a ručitelem dlužníka je nerozhodné, zda byl ručitel před tím, než učinil písemné prohlášení o ručení (§ 52 obč. zák.), uveden dlužníkem v omyl.

MS Praha 20 Co 363/76, R 36/1978, ASPI ID: JUD2038CZ

Z odůvodnění:

Omyl, jehož se v daném případě dovolává žalovaný K. H., by musel být úmyslně vyvolán věřitelem, vůči němuž ručitel svým písemným prohlášením vzal na sebe ve

smyslu ustanovení § 52 obč. zák. povinnost, že pohledávku uspokojí, jestliže ji neuspokojí dlužník. Jen tehdy by omyl mohl vyvolat právní důsledky v občanskoprávním vztahu mezi věřitelem a ručitelem. Tak tomu v projednávané věci nebylo. Nelze se proto úspěšně domáhat omylu údajně vyvolaného dlužníkem s právními účinky pro věřitele. Počinání dlužníka vůči ručiteli by ovšem mohlo zakládat povinnost dlužníka uhradit ručiteli případně vzniklou škodu. Avšak tato skutečnost v právním vztahu mezi dlužníkem a ručitelem neovlivňuje podstatu právního vztahu mezi věřitelem a ručitelem. Opačný závěr by byl v rozporu s účelem ručení jako právním prostředkem zajištění práv a povinností ze závazků.

11. Nedostatek naléhavého právního zájmu na určení neplatnosti ručitelského prohlášení

V případě, kdy je žalováno o určení neplatnosti ručitelského prohlášení, a nikoliv o určení existence ručitelského závazku, a soud posuzuje jen platnost ručitelského prohlášení, aniž by se zabýval i otázkou, zda platně vznikl a existuje hlavní závazek, nevypovídá rozhodnutí o zamítnutí žaloby o určení neplatnosti ručitelského prohlášení nic o tom, zda ručitelský závazek existuje. Žalobce nemá naléhavý právní zájem na určení neplatnosti ručitelského prohlášení, neboť jde o posouzení předběžné otázky, zda tu je ručitelský závazek, za správný.

NS 32 Cdo 3962/2010, ASPI ID: JUD222112CZ

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 21. srpna 2003, sp. zn. 29 Odo 224/2001, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 12, ročník 2003, pod číslem 210, uzavřel, že rozsudek, jímž odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně o zamítnutí žaloby o určení neplatnosti smlouvy proto, že na rozdíl od soudu prvního stupně, který se věcí zabýval meritorně, dospěl k závěru, že žalobce nemá na požadovaném určení naléhavý právní zájem [§ 80 písm. c) o. s. ř.], je po obsahové stránce měnicím rozsudkem odvolacího soudu. Dovolání je proto přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., není však důvodné.

V rozsudku ze dne 27. března 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročník 1997, pod číslem 21, a v řadě dalších rozhodnutí, pak Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, podle kterého určovací žaloba podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy, tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý

právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá.

Žaloba o určení ve smyslu § 80 písm. c) o. s. ř. není opodstatněná rovněž tehdy, má-li požadované určení jen povahu předběžné otázky ve vztahu k posouzení, zda tu je či není právní vztah nebo právo, a to zejména tehdy, jestliže taková předběžná otázka neřeší nebo nemůže řešit celý obsah nebo dosah sporného právního vztahu nebo práva. Stav ohrožení práva žalobce nebo nejistota v jeho právním postavení se totiž v takovém případě neodstraní toliko tím, že bude vyřešena předběžná otázka, z níž bez dalšího právní vztah (právo) významný pro právní poměr účastníků ještě nevyplývá, ale až určením, zda tu právní vztah nebo právo je či není. Nejvyšší soud tak již v rozhodnutí R 68/2001, správně zmíněném odvolacím soudem (a předtím například v rozsudku ze dne 20. března 1996, sp. zn. 2 Odon 50/96, publikovaném v časopise Soudní rozhledy číslo 5, ročník 1996, strana 113), uzavřel, že pokud právní otázka (platnost smlouvy), o níž má být rozhodnuto, má povahu předběžné otázky ve vztahu k existenci práva nebo právního vztahu (vlastnictví), není dán právní zájem na určení této předběžné otázky, lze-li žalovat přímo na určení existence práva nebo právního vztahu.

Při respektování těchto závěrů, považuje dovolací soud závěr odvolacího soudu, že žalobce nemá naléhavý právní zájem na určení neplatnosti ručitelského prohlášení, neboť jde o posouzení předběžné otázky, zda tu je ručitelský závazek, za správný.

Argumentace dovolatele neobstojí právě v situaci, kdy je ručitelské prohlášení shledáno platným, aniž by se soud zabýval i vznikem a existencí hlavního závazku zajištěného ručitelským prohlášením, to znamená posouzením platnosti právního úkonu, jímž byl hlavní závazek založen a zjištěním, zda tento hlavní závazek stále trvá. Ručitelský závazek jako závazek akcesorický vzniká a trvá pouze za předpokladu, vznikl-li a trvá-li závazek hlavní. Proto právě v případě, kdy je žalováno o určení neplatnosti ručitelského prohlášení, a nikoliv o určení existence ručitelského závazku, a kdy soud posuzuje jen platnost ručitelského prohlášení, aniž by se zabýval i otázkou, zda platně vznikl (soud prvního stupně se zabýval jen zjištěním okamžiku vzniku smlouvy o úvěru) a existuje hlavní závazek, jako tomu bylo v projednávané věci, nevypovídá rozhodnutí o zamítnutí žaloby o určení neplatnosti ručitelského prohlášení nic o tom, zda ručitelský závazek existuje. Důvodem neexistence tohoto závazku totiž může být i to, že hlavní závazek nevznikl nebo již – způsobem předvídaným zákonem – zanikl.

Namítá-li dovolatel, že závěry odvolacího soudu ne zcela korespondují se závěry vyjádřenými v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2005, sp. zn. 29 Odo 539/2003, pak tato námitka není důvodná, neboť žalobou o určení neplatnosti ručitelského prohlášení nemůže být vyřešena otázka existence právního vztahu mezi žalobcem a žalovanou založeného ručitelským prohlášením z důvodů, které již byly uvedeny.

Opodstatněnou Nejvyšší soud neshledává ani námitku, že odvolací soud se zabýval i meritorním posouzením věci, dospěl-li k závěru, že žalobce nemá naléhavý

právní zájem na požadovaném určení, a aniž by posoudil provedené důkazy a zabýval se argumenty žalobce uvedenými v odvolání. Odvolací soud založil své rozhodnutí pouze na posouzení otázky naléhavého právního zájmu a k závěrům soudu prvního stupně o platnosti ručitelského prohlášení pouze dodal (nadbytečně) nad rámec důvodů, pro které rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil, jak sám uvedl, že se s těmito závěry ztotožňuje.

12. Důsledky splnění závazku ručitelem

Plněním, jímž ručitel plní svůj závazek uspokojit věřitele, jestliže dlužník vůči věřiteli nesplní svůj závazek (srov. § 303 obch. zák.), dochází zároveň ke splnění dlužníkovu závazku (srov. § 308 obch. zák.). Přitom závazek ručitele, byť k jeho splnění dochází cestou uspokojení pohledávky zajištěné ručením (splněním dlužníkovu závazku), je závazkem odlišným od závazku dlužníka (srov. reflexi této skutečnosti v § 310 a též v § 311 obch. zák.). Závazkový vztah mezi ručitelem a věřitelem vzniká z jiného právního důvodu, než z něhož pochází zajištěný závazek, totiž z prohlášení ručitele podle ustanovení § 303 obch. zák., a od závazkového vztahu mezi dlužníkem a věřitelem se liší jak osobou nositele závazku (neboť ručitelem musí být z povahy věci osoba odlišná od dlužníka), tak jeho obsahem (zatímco dlužník je povinen splnit věřiteli svůj závazek, závazek ručitele spočívá v povinnosti uspokojit věřitele splněním dlužníkovu závazku, jestliže jej nesplní dlužník).

NS 32 Cdo 2406/2010, ASPI ID: JUD214301CZ

Z odůvodnění:

Především je třeba přisvědčit dovolatelce, že neobstojí závěr odvolacího soudu, podle něhož nelze za platbu na kupní cenu (podmiňující v souzené věci podle smlouvy vznik nároku dovolatelky na úplatu) považovat – za žádných okolností – platbu uskutečněnou jinou osobou než kupujícím a z jiného právního důvodu než z titulu závazku k zaplacení kupní ceny. V rozhodovací praxi soudů ani v právní doktríně není pochyb, že plněním, jímž ručitel plní svůj závazek uspokojit věřitele, jestliže dlužník vůči věřiteli nesplní svůj závazek (srov. § 303 obchodního zákoníku, dále též jen „obch. zák.“), dochází zároveň ke splnění dlužníkovu závazku (srov. § 308 obch. zák.). Přitom závazek ručitele, byť k jeho splnění dochází cestou uspokojení pohledávky zajištěné ručením (splněním dlužníkovu závazku), je závazkem odlišným od závazku dlužníka (srov. reflexi této skutečnosti v § 310 a též v § 311 obch. zák.). Závazkový vztah mezi ručitelem a věřitelem vzniká z jiného právního důvodu, než z něhož pochází zajištěný závazek, totiž z prohlášení ručitele podle ustanovení § 303 obch. zák., a od závazkového vztahu mezi dlužníkem a věřitelem se liší jak osobou nositele závazku (neboť ručitelem musí být z povahy věci osoba odlišná od dlužníka), tak jeho obsahem (zatímco dlužník je povinen splnit věřiteli svůj závazek, závazek ručitele spočívá v povinnosti uspokojit věřitele splněním dlužníkovu závazku, jestliže jej nesplní dlužník). Kdyby tedy v souzené věci za dlužníka